

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Veronika Kovářová

Dítě se sluchovým postižením po získání

kompenzační pomůcky

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dítě se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky“ vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedl/a jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 6.4. 2023

Veronika Kovářová

Poděkování

Děkuji Mgr. BcA. Pavlu Kučerovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytnutí cenných rad a vstřícný přístup.

Obsah

Úvod.....	6
1 Úvod do surdopedie.....	7
1.1 Terminologie	7
1.2 Klasifikace sluchových vad a poruch.....	8
1.3 Etiologie sluchových poruch.....	10
1.4 Diagnostika sluchových poruch	10
2 Charakteristika jednotlivých poruch sluchu	12
3 Komunikace.....	13
3.1 Odezírání	14
4 Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením.....	16
4.1 Sluchadla	16
4.2 Technické pomůcky používané v edukaci dětí se sluchovým postižením a kompenzační pomůcky pro běžné užívání	17
4.3 Kochleární implantát	18
5 Praktická část.....	19
5.1 Cíle praktické části práce	19
5.2 Metodika práce a volba případu	19
5.3 Průběh získávání dat.....	20
5.4 Charakteristika případu	21
5.5 Výsledky a jejich interpretace	21
5.6 Diskuze.....	31
5.7 Shrnutí.....	36
5.8 Limity šetření	37
Závěr	38

Seznam použitých zdrojů.....	39
------------------------------	----

Úvod

Už jako malé děti vnímáme rozdíly mezi lidmi. Všimáme si toho, kdo má kudrnaté vlasy, kdo rovné, zda někdo nosí brýle či nenosí. A tak není divu, že si všimneme i toho, když někdo začne nosit např. sluchadlo. Ve chvíli, kdy dítě používá sluchadlo již od mala, je na něj zvyklé ono samo i jeho okolí. Pokud dítě žije bez sluchadel, a najednou je má začít nosit, může být pro něj těžké přijmout skutečnost, že si bude muset něco nasazovat na ucho a s tím chodit mezi kamarády. Mohou u něj vzniknout obavy, zda bude přijímáno, zda se mu nebudou ostatní smát, zda je „normální“. Každé dítě přijímá tuto novou situaci jinak. Záleží na věku, stupni diagnózy, sociálním prostředí, individuálních zvláštностech dítěte atd.

Téma této bakalářské práce „Dítě se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky“ jsem zvolila, jelikož jedna dívka z mého okolí začala v nedávné době nosit sluchadla. Před 3 lety jí byla diagnostikována středně těžká nedoslýchavost na obě uši, ale sluchadla do této doby nepoužívala. Když se dozvěděla, že bude muset nosit sluchadla, dostala strach, co na to řeknou její kamarádi. Cítila jsem u ní nejistotu, jak vše bude vypadat poté, až začne sluchadla nosit.

Hlavním cílem této práce je tedy zjistit, jaký vliv má na dítě získání kompenzační pomůcky. Zaměříme se na to, co se změní u dítěte se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky, jak se dítě cítí a jak tuto změnu (získání kompenzační pomůcky) vnímá jeho okolí.

V teoretické části si přiblížíme obor surdopedie, tedy obor, který se zabývá osobami se sluchovým postižením. Blíže se pak zaměřím na charakteristiku jednotlivých poruch sluchu, komunikaci u osob se sluchovým postižením a kompenzační pomůcky, tedy takové pomůcky, které jistým způsobem kompenzují ztrátu sluchu.

V praktické části se budu věnovat případové studii jedince, jenž v nedávné době získal sluchadla. Účelem této části je kromě zjištění toho, jaký vliv má na dítě získání kompenzační pomůcky, také poukázat na to, že po získání kompenzační pomůcky je třeba dítěti věnovat pozornost, vnímat jeho aktuální potřeby, pocity, které společně se získáním sluchadel přicházejí. V diskuzi pak budu porovnávat získaná data z rozhovorů s jinými zdroji.

1 Úvod do surdopedie

Výchovou, vzděláváním a rozvojem osob s různým druhem postižení se zabývají disciplíny speciální pedagogiky. Právě jednou z těchto disciplín je i surdopedie. R. Horáková (2012, s. 9) vymezuje pojem následovně: „*Surdopedie (z latinského surdus – hluchý a řeckého paidea – výchova) představuje speciálně pedagogickou disciplínu, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem jedinců se sluchovým postižením.*“

Dříve byla tato disciplína zařazována pod speciálněpedagogickou disciplínu logopedii, neboť měly stejný cíl, a to naučit žáky komunikovat mluvenou řečí. Časem se ale ukázalo, že žáci s narušenou komunikační schopností a žáci se sluchovým postižením vyžadují zcela jiný přístup, a tak se v roce 1983 surdopedie vyčlenila z logopedie a stala se tak samostatnou disciplínou. (Langer, 2013b)

Předmětem surdopedie jsou tedy osoby se sluchovým postižením, ale i osoby s přidruženým postižením (např. neslyšící s tělesným postižením, neslyšící s poruchou autistického spektra, hluchoslepí). (Horáková, 2012)

Cílem surdopedie je: „*Poskytnout sluchově postiženým co nejvyšší komplexní vzdělání, umožnit rozvoj osobnosti sluchově postižených po stránce kognitivní, psychosociální i emocionální, vytvořit náležité komunikační kompetence, které by usnadnily maximální začlenění sluchově postižených do intaktní společnosti při respektování jejich jazykových a kulturních specifík.*“ (Souralová, Langer, 2005, s. 10)

Surdopedie úzce spolupracuje i s jinými obory, jako jsou ostatní disciplíny speciální pedagogiky, obecná pedagogika, psychologie, medicínské obory, jazykověda, technické obory atd. (Pulda, 1992)

1.1 Terminologie

Osoby se sluchovým postižením byly označovány jako sluchově postižené dítě, sluchově postižený žák atd. Ještě dnes se s tímto pojmenováním můžeme setkat, avšak nyní se i v označení klade v první řadě důraz na jedince a jeho individualitu, a až poté se přidává informace o daném stavu. Hovoříme tedy o osobách se sluchovým postižením.

Langer (2013b, s. 10) uvádí: „*Osobami se sluchovým postižením jsou souhrnně nazývány všechny osoby se sluchovou ztrátou bez ohledu na její stupeň, druh nebo dobu vzniku tohoto postižení*“.

Sluchové postižení

„*Za sluchové postižení považujeme sociální důsledek takové ztráty sluchu, kterou již není možné plně kompenzovat technickými pomůckami, a která již tedy negativně ovlivňuje kvalitu života člověka.*“ (Langer, 2013b, s. 8). Langer (2013b) dále uvádí, že hranice, kdy hovoříme o sluchovém postižení, je proměnná vzhledem k dané populaci. Za osobu se sluchovým postižením lze být označen tehdy, kdy vzhledem k průměrné lidské populaci jsme na základě sluchových funkcí znevýhodněni, je snižena kvalita našeho života. Světová zdravotnická organizace (WHO) stanovila hranici pro sluchové postižení u dětí na sluchovou ztrátu 16 dB a větší (u dospělých pak 26 a vyšší).

Někdy bývá sluchové postižení zaměňováno za sluchovou vadu. Mezi těmito termíny je však rozdíl. Dle Potměšila je sluchová vada „*poškození orgánu, nebo jeho funkce tak, že je nějakým způsobem snížena kvalita či kvantita vnímání*“. Stejně tak tomu je u sluchové poruchy či ztráty sluchu. Avšak sluchové postižení je „*širším termínem, který zahrnuje i sociální důsledky, včetně řečového efektu*“. (Potměšil in Skákalová, 2011, s. 27)

Znamená to tedy, že jedinec může mít sluchovou vadu, ale v případě, kdy lze tuto vadu dostatečně kompenzovat pomůckou, nejedná se o sluchové postižení. O sluchovém postižení hovoříme tehdy, kdy sluchová ztráta „*může bránit plnému a účinnému zapojení se do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními*“. (Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s.)

1.2 Klasifikace sluchových vad a poruch

Sluchové poruchy můžeme rozdělit dle velikosti sluchové ztráty, místa vzniku a doby vzniku.

Podle **velikosti sluchové ztráty** se sluchová ztráta pohybuje v rozmezí, kdy si ji jedinec nemusí být vědom až po úplnou ztrátu sluchu (hluchotu). Sluchová ztráta se vyjadřuje

v decibelech. Hlasitost zvuků, které nás obklopují, je zhruba od 0 do 140 dB (např. běžný hovor je zhruba 50-60 dB). (Souralová, Langer, 2005)

Světová zdravotnická organizace (WHO) roku 2001 přijala následující škálu stupňů sluchových poruch:

1. *„Lehká nedoslýchavost (26-40 dB)*
2. *Střední nedoslýchavost (41-60 dB)*
3. *Těžká nedoslýchavost (61-80 dB)*
4. *Velmi těžká nedoslýchavost včetně hluchoty (81 dB a více)“*

(Jungwirthová, 2015, s.18)

Dle decibelového rozsahu zjišťujeme hranici, od které jedinec v tzv. řečových frekvencích začíná slyšet. (Jungwirthová, 2015)

Podle **místa vzniku** sluchové vady rozdělujeme poruchy na převodní, percepční, smíšené a centrální. (Langer, 2013b) *„Převodní vady vznikají při organických a funkčních změnách převodního systému (vnější ucho, střední ucho až po oválné okénko). Tyto vady jsou charakteristické především poruchou kvantity slyšení a nemohou samy o sobě vést k hluchotě.“* (Hložek in Souralová, Langer, 2005, s. 12) *„U percepčních vad je porušena funkce vnitřního ucha, sluchového nervu nebo mozkové kůry. Centrální vady zahrnují komplikované defekty způsobené různými procesy, které postihují podkorový a korový systém sluchových drah“* (Šlapák, Floriánová, 1999, s. 26) Smíšené sluchové vady jsou pak kombinací vad převodních a percepčních. (Šlapák, Floriánová, 1999)

Dalším rozdílem mezi převodními a percepčními vadami je, že převodní vady lze zmírnit či úplně odstranit na rozdíl od percepčních, které jsou většinou nevratné a mohou způsobit úplnou ztrátu sluchu. (Langer, 2013b)

Podle **doby vzniku** dělíme sluchové vady na prelingvální a postlingvální. Prelingvální vady jsou takové, které vznikly ještě před ukončením základního vývoje řeči. Mohou být vrozené nebo získané. Jedinec ještě nemá dostatečně fixovanou řeč, řeč se nerozvíjí a řečové projevy postupně zanikají. Postlingvální sluchová porucha je poruchou, která vznikla až po ukončení základního vývoje řeči. Jedinec má uchovanou slovní zásobu a dokáže využívat řečový

projev. Z důvodu neslyšení toho, co říká, dochází k artikulačním a zvukovým změnám jeho řečového projevu. (Souralová, Langer, 2005)

1.3 Etiologie sluchových poruch

Etiologie (příčina) vzniku sluchových poruch není v mnoha případech známá. Podle některých autorů je až 60 % příčin nezjištěných. (Ludíková, Souralová, 2006)

Dle Skákalové (2011, s. 12-13) lze příčinu sluchových ztrát zahrnout do následujících kategorií:

1. *„Vrozené: genetické nebo vrozené vývojové vady; vady způsobené infekčním onemocněním matky v průběhu těhotenství (zarděnky, spalničky, toxoplazmóza, aj) či užíváním toxických látek.*
2. *Získané: onemocnění sluchového orgánu – záněty středouší, průšnice, meningitida, nádory, degenerativní onemocnění; traumatické poškození sluchového orgánu – úraz, poškození toxickými látkami (léky, aj.), poškození hlukem (intenzivní a jednotvárný hluk v pásmu 80-90 dB může způsobit ztráty sluchu).“*

Tyto výše zmíněné poruchy zapříčiňují poruchu sluchového orgánu. Orgán je poškozen a nemůže tak plně plnit svoji funkci. Dalším druhem poruch jsou ty, při nichž sluchový orgán není poškozen, ale i přesto sluchové vnímání není v normě. V tomto případě je poškozeno zpracování informací v centrálním nervovém ústrojí. (Skákalová, 2011)

Ke sluchové ztrátě tedy může dojít z mnoha příčin, tyto příčiny se mohou vzájemně kombinovat.

1.4 Diagnostika sluchových poruch

U sluchových poruch je důležitá včasná diagnostika. Především u novorozenců a dětí raného věku je zjištění sluchové ztráty důležité, jelikož u těchto dětí je ohroženo osvojení jazyka, rozvoj funkční komunikace i psychomotorický vývoj. (Skákalová, 2011)

Určení hloubky a struktury sluchového postižení je pak důležité pro poskytnutí vhodné edukační a reedukační péče, případně využití kompenzačních pomůcek. Diagnostikou se zabývá vědní obor audiologie, který ke zkoumání normálního i porušeného sluchu využívá různé vyšetřovací metody. (Souralová, 2005)

Dle Suralové (2005) můžeme rozdělit metody na ty, které nevyžadují spolupráci od jedince se sluchovým postižením a ty, které tuto spolupráci vyžadují. Mezi metody nevyžadující spolupráci od jedince se sluchovým postižením patří například komplex nepodmíněných reflexů a vyšetření otoakustických emisí. Tyto metody lze označit jako objektivní. Do metod vyžadujících spolupráci od jedince se sluchovým postižením pak patří např. zkoušky hlasité a šeptané řeči či tónová audiometrie – „zjišťuje prahy slyšení čistých tónů různé frekvence a intenzity pro vzdušné a kostní vedení, zaznamenává je jako křivky do audiogramu¹“. (Suralová, 2005, s.21) Metody vyžadující spolupráci od sluchově postiženého odborná literatura nazývá jako subjektivní, jelikož výsledky mohou být ovlivněny vyšetřovanou osobou. (Suralová, 2005)

¹ Audiogram – „tištěný záznam individuálního stavu sluchu“ (Lejska in Horáková, 2012, s.29-30)

2 Charakteristika jednotlivých poruch sluchu

V závislosti na velikosti sluchové ztráty dochází k tomu, že jedinci některé zvuky neslyší či je slyší např. méně nahlas.

Lidé s lehkou nedoslýchavostí neslyší listí, tichý šepot. Problém mají s porozuměním řeči při velkém hluku. (Jungwirthová, 2015) Pulda, Lejska (1996) dodávají, že jedinec rozumí hlasité řeči i nad 3 metry. Jeho řeč je srozumitelná, většinou nenarušena. Lze kompenzovat sluchadlem.

Při střední nedoslýchavosti mají lidé problém porozumět běžné řeči, jejíž rozumění je stojí velké úsilí. Často si proto pomáhají odezíráním (aniž by o tom věděli). (Jungwirthová, 2015) Jedinec nerozumí hlasité řeči nad 3 metry. Jeho řeč bývá narušena, a to především výslovnost a srozumitelnost. Lze kompenzovat sluchadlem. (Pulda, Lejska, 1996)

Lidé s těžkou nedoslýchavostí rozumí pouze hlasité řeči a to velmi zblízka. Jejich řeč je narušena, je třeba soustavné logopedické péče. Lze využít sluchadla, ale pokud se nachází v hlučném prostředí, tak i s nimi mají problém rozumět (Jungwirthová, 2015) Je třeba myslet na to, že i se sluchadly bude potřeba, aby jedinec viděl na mluvícího, neboť si většinou pomáhají odezíráním. (Pulda, Lejska, 1996)

Poslední kategorií je pak velmi těžká nedoslýchavost včetně hluchoty. *„Lidé s tímto typem ztráty již při komunikaci téměř vždy využívají odezírání a často také znakový jazyk. Při ztrátách na spodní hranici (80 dB) kvalitní sluchadla pro kompenzaci vady většinou stačí, kolem 90 dB již většina dětí potřebuje kochleární implantát. Bez kvalitní kompenzace se mluvená řeč nemůže rozvinout.“* (Jungwirthová, 2015, s. 19)

Výše popsané důsledky sluchových poruch platí pouze bez kompenzace. V případě používání kompenzační pomůcky např. i dítě s těžkou nedoslýchavostí uslyší šepot či neslyšící dítě po získání kochleárního implantátu uslyší zpěv ptáků. (Jungwirthová, 2015)

3 Komunikace

Ve slovníku speciální pedagogiky je komunikace popsána jako „*výměna informací mezi lidmi prostřednictvím jakékoli sociální interakce, v užším smyslu jazykového jednání. Společným jmenovatelem je zájem o informaci, její mluvčí, způsob přenosu i její přijetí adresátem*“ (Valenta, 2015, s. 83) Sluchová vada mimo jiné ovlivňuje právě přijetí adresátem, neboť za podmínek, kdy je informace předávána běžným způsobem a není brán ohled na zřetelnější mluvu, menší vzdálenost,... mohou mít pak tito jedinci problém s porozuměním a nedojde tak k přijetí informace.

Dle Barešové a Hrubého (1999, s.5) každá vada sluchu:

- „*způsobuje omezení příjmu a deformaci zvukových informací (včetně hlasité řeči) z okolí nebo jejich úplnou absenci, což může vést mj. ke snížení pocitu bezpečí a sebejistoty*
- *má závažné důsledky pro formální a obsahovou stránku mluvené řeči (poruchy výslovnosti, rozvoje konverzace, osvojování a chápání abstraktních pojmů, potíže s porozuměním,...)*
- *omezuje nebo znemožňuje kvalitní komunikaci s okolím*“.

Sluchové vady lze kompenzovat kompenzačními pomůckami, díky kterým se stává komunikační proces funkčnější. Pokud je tedy sluchová vada dobře kompenzována a přístup obou partnerů je otevřen komunikaci, dochází k vzájemnému porozumění a jedinec se sluchovou vadou se cítí v komunikaci bezpečně.

Dle Mukšnáblové (2014, s. 51) „*dítě potřebuje komunikaci s okolím především pro vzájemný kontakt a vyjádření vlastních potřeb či obtíží*“ . Pro tyto potřeby je důležité, aby se jedinec naučil komunikovat „pochopitelně“ pro své okolí. Ludíková, Souralová (2006) dodávají, že mezi největší problémy lidí se sluchovým postižením lze zařadit právě dorozumění se se slyšícím okolím.

Podle závažnosti sluchové vady a potřeb jedince, lidé se sluchovým postižením využívají ke vzájemné komunikaci různé komunikační systémy. Langer (2013b, s. 45) podle formy existence rozlišuje:

1. „*Orální komunikační systémy: mluvená řeč, čtení a psaní, odezírání.*

2. *Vizuálně-motorické komunikační systémy: prstové abecedy, umělé znakové systémy, znakový jazyk“.*

V návaznosti na praktickou část si nyní přiblížíme právě odezírání.

3.1 Odezírání

Odezírání Krahulcová (2002, s. 193) definuje jako dovednost. Podle ní znamená odezírání *„přijímání informací zrakem a chápání jejich obsahu na základě pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného.“*

U lidí se sluchovým postižením je odezírání velice důležité, neboť se jedná o možnost, kdy lze vnímat mluvenou řeč. Odezírání nenahrazuje mluvenou řeč, ale stává se k ní doplňkem. Umožňuje lépe porozumět obsahu sdělovaného. (Langer, 2013b)

Pro úspěšnost odezírání je vhodné dodržovat určité podmínky. Jestliže tyto podmínky nejsou splněny, může docházet ke zhoršení porozumění obsahu sdělované informace. Mezi základní vhodné podmínky pro odezírání Bytešnicková (2020, s. 31-33) řadí:

- *„zrakový kontakt před započítím rozhovoru a v průběhu celého rozhovoru*
- *dítě je předem informované o tématu hovoru i jeho změně*
- *dítě vidí na ústa mluvčího*
- *dítě je informováno o změněn mluvčího*
- *dítě není oslněno*
- *je zajištěno dostatečné osvětlení*
- *artikulace mluvčího není moc rychlá, nezřetelná ani moc pomalá a nepřirozená*
- *řeč mluvčího není příliš tichá, jednotvárná*
- *mluví vždy jen jedna osoba, aby dítě se sluchovým postižením bylo schopno sledovat*
- *komunikace neprobíhá v příliš hlučném prostředí*
- *dodržet mezi sebou přiměřenou vzdálenost*
- *zdůraznění klíčových slov*
- *v případě nepochopení použít jinou formulaci (využít slova, kterým dítě rozumí)“.*

Bytešníková (2020) dále uvádí faktory ovlivňující odezírání, které pramení z aktuálního stavu jedince. Tím je především únava (i samotné odezírání je vyčerpávající proces a je třeba myslet na dostatečný odpočinek) a psychická pohoda. Pokud dítě není v psychické pohodě, je ve stresu, něčeho se bojí, je smutné, ve vzteku, ... ovlivňuje to jeho pozornost a schopnost vnímat mluvený projev.

Odezírání je velmi náročný proces, který vyžaduje větší míru koncentrace daného jedince na mluvčího a vyvinutí většího úsilí pro pochopení sdělení. Barešová, Hrubý (1999) uvádějí, že odezírání není dovednost, kterou by měli všichni a na stejné úrovni. „*Odezírání je komunikační schopnost, kterou lze pouze rozvinout, nikoli naučit.*“ (Barešová, Hrubý, 1999, s.7) Často si však odezíráním pomáhá mnoho lidí, aniž by o tom věděli.

4 Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením

Pojem kompenzace znamená náhrada (Linhart, 2002). Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením jsou tedy takové pomůcky, které nahrazují funkci nedokonalého sluchového vnímání. Dle Souralové se jedná o pomůcky, „*které umožňují sluchově postiženým překonat následky postižení*“. (Souralová, 2005, s. 25) Kompenzační pomůcky pomáhají k usnadnění komunikace a také k větší nezávislosti (např. při vyřizování různých věcí či řešení osobních záležitostí). (Skákalová, 2011)

Rozumění řeči je pro lidi velice důležité. Pokud se tedy nalezne taková kompenzační pomůcka, která umožní jedinci lépe slyšet okolní zvuky, jejím používáním se kromě zlepšení porozumění může také zbavit např. pocitů méněcennosti z důvodu „nezapadnutí mezi ostatní“.

Pomůcek kompenzujících sluchové postižení existuje mnoho. I přestože však existuje celá řada typů, barevných variant atd., ne všichni lidé, kterým je jejich nošení doporučeno, tyto pomůcky využívají. Pomůcky můžeme dělit podle různých hledisek. Langer (2013b) rozdělil kompenzační pomůcky na individuální zesilovače zvuku, technické pomůcky používané v edukaci dětí se sluchovým postižením, kompenzační pomůcky pro běžné užívání, kochleární implantát.

4.1 Sluchadla

Mezi nejvíce používanou kompenzační pomůckou lidí se sluchovým postižením patří sluchadla. Jedná se o individuální zesilovače zvuku.

Sluchadla jsou určena pro lidi se zachovalými zbytky sluchu. Účelem sluchadel je dle Langera (2013b) zesílení zvuku přeneseného do vnitřního ucha. Míra zesílení zvuku závisí na velikosti sluchové vady. Motejzíková (2012) uvádí, že nastavování hlasitosti zvuku a dalších potřebných věcí, které provádí foniatr, se neustále opakuje, neboť je třeba dosáhnout co nejlepší možné kompenzace.

Jedná se většinou o první kompenzační pomůcku, kterou mohou využívat už děti od raného věku. Před případným získáním jiné kompenzační pomůcky jako je např. kochleární implantát, je třeba sluchadla nosit nejméně půl roku, a až poté, při zjištění nedostatečné kompenzace, lze přistoupit ke kochleárnímu implantátu. (Motejzíková, 2012)

Základní součásti sluchadel jsou mikrofon (mění zachycené zvukové vlny na el. signál), zesilovač (upravuje hlasitost el. signálu), reproduktor (mění upravené el. signály opět na zvuk), ušní tvarovka (umístěna v uchu; lze vyrobit přesný odlitek nebo zakoupit univerzální), zdroj – baterie (baterie nebo akumulátor), hadička, regulátor hlasitosti (umožňuje měnit hlasitost). (Bendová, Jeřábková, Růžičková, 2006)

Sluchadla lze dělit podle konstrukčního provedení na krabičková, brýlová, závěsná, nitroušní (boltcová, zvukovodová). Podle způsobu zpracování se pak dělí na analogová a digitální. (Barešová, Hrubý, 1999) Digitální sluchadla na rozdíl od analogových dokážou lépe pracovat s přijímáním okolního zvuku. Hlasitost zvuku se přizpůsobuje danému prostředí, různým podmínkám, přebytečné šumy jsou redukovány. (Souralová, Langer, 2005)

V současnosti jsou u nás nejčastěji využívána závěsná sluchadla. Závěsná sluchadla mají tvar písmene C, což jim umožňuje zavěšení na ucho. Výhodou těchto sluchadel je kromě snadné manipulace velký výběr jednotlivých typů. Jedinec se sluchovým postižením si tedy může vybrat takový typ, který mu bude nejvíce vyhovovat. (Langer a kol, 2013a)

O sluchadla je třeba řádně pečovat. *„Při dlouhém nepoužívání je třeba, aby byla vypnutá (např. na noc). Také je nutné je vypínat při nasazování/sundávání, aby nevznikala nepříjemná zpětná zvuková vazba. Sluchadla nesmí přijít do styku s vodou a neměla by být vystavena příliš vysoké teplotě. Je třeba je pravidelně čistit od ušního mazu a alespoň 1x ročně nechat vyměnit hadičky, neboť postupně dochází k jejich tvrdnutí a následnému praskání. Veškeré zacházení s nimi by mělo být opatrné.“* (Mukšnáblová, 2014, s.45)

4.2 Technické pomůcky používané v edukaci dětí se sluchovým postižením a kompenzační pomůcky pro běžné užívání

Při edukaci dětí se sluchovým postižením se využívají individuální zesilovače zvuku, ale zároveň s nimi lze využít i kolektivních zesilovačů, mezi něž řadíme indukční smyčky či pojítka.

Indukční smyčky fungují většinou v návaznosti na sluchadla, kdy mluvčí mluví do mikrofonu, který je propojený s drátem indukční smyčky rozmístěném po místnosti, a díky zachycení elektromagnetického signálu sluchadly, daný jedinec slyší potřebné zvuky. (Bendová,

Jeřábková, Růžičková, 2006). Motejzíkova (2012) vidí jako hlavní výhodu indukčních smyček tu, že zachytí pouze potřebný zvuk, který nezakresluje šumy z okolí.

Pojítka fungují na principu vysílačky a přijímače. Mluvčí má u sebe vysílačku (mikrofon) a jedinec se sluchovým postižením má pak u sebe přijímač se sluchátkem. (Langer, 2013b) „*Skrze pojítka či indukční smyčku je přijímaný zvuk mnohem kvalitnější, než pokud je přijímán přes mikrofon sluchadla*“. (Motejzíkova, 2012)

Mezi kompenzační pomůcky pro běžné užívání lze zařadit takové pomůcky, které využívají vibrace, světlo či proud vzduchu k podání informace o zvuku. Jedná se např. o vibrační budík či signalizace zvonění telefonu. Dále mezi tyto pomůcky řadíme zesílené telefony, počítače, psací telefony (psaný text se objevuje na telefonu druhého) atd. (Bendová, Jeřábková, Růžičková, 2006)

4.3 Kochleární implantát

Kochleární implantát je pomůckou, kterou lze využít u jedinců neslyšících, nebo u těch, kteří „*nemají využitelné zbytky sluchu*“. (Bendová, Jeřábková, Růžičková, 2006, s. 55)

„*Kochleární implantát zprostředkovává sluchové vjemy přímou elektrickou stimulací sluchového nervu uvnitř hlemýždě vnitřního ucha, kde nahrazuje poškozené či chybějící vláskové buňky (na rozdíl od sluchadel, která zvuky zesilují)*“. (Motejzíkova, 2012)

Kochleární implantát se skládá z vnitřní a vnější části. Vnitřní část tvoří cívka s magnetem ve skalní kosti a elektrody v hlemýždě. Do vnější části lze zařadit procesor a mikrofon (umístěn většinou za uchem) a vysílací cívku připevněnou k hlavě magnetem (Motejzíkova, 2012)

Motejzíkova (2012) uvádí, že výsledky zavedení kochleárního implantátu jsou různé. Někteří jedinci budou schopni rozpoznat zvuky z okolí, u jiných dojde i k rozvoji řeči. Platí, že čím dříve se kochleární implantát zavede, tím lze očekávat lepší výsledky. Lidé s kochleárním implantátem slyší maximálně v úrovni lehké nedoslýchavosti.

5 Praktická část

5.1 Cíle praktické části práce

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, jaký vliv má na dítě získání kompenzační pomůcky. Zaměříme se na to, co se změní u dítěte se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky, jak se dítě cítí a jak tuto změnu (získání kompenzační pomůcky) vnímá jeho okolí.

Dílčími cíli je zjistit, zda (případně jak) získání sluchadel ovlivní každodenní život dítěte, trávení volného času, jeho komunikaci. Zda se následky této změny jako je získání sluchadel nějak projeví i v rámci rodiny či školního prostředí. Jaké změny to přinese, a jak to celé vnímá okolí dítěte a samotné dítě.

Účelem této části je poukázat na to, že po získání kompenzační pomůcky je třeba dítěti věnovat pozornost, vnímat jeho aktuální potřeby. Nevšímáme si jen toho, zda se dítěti zlepšilo sluchové vnímání, ale také jeho samotného, zda se cítí být přijato atd. Tato problematika je velice individuální, tudíž je potřeba věnovat pozornost každému takovému dítěti zvlášť.

Cílem této práce není předvést “wow“ příklad, ale ukázat, co může ovlivnit taková změna, jako je získání kompenzační pomůcky.

5.2 Metodika práce a volba případu

Pro získání potřebných dat pro tuto práci jsme zvolili kvalitativní výzkum. Jak uvádí Švaříček a Šed'ová (2010), jedná se o proces hloubkového zkoumání jevů, ve kterém rozkrýváme a následně interpretujeme to, jak lidé prožívají, chápou. Snažíme se co nejvíce porozumět případu. Jako hlavní oblasti zkoumání řadí Chrastina (2019) potřeby, motivy – motivace, zkušenosti, prožívání, chování, vnímání, očekávání – přání, postoje – hodnoty.

V rámci kvalitativního výzkumu jsme použili metodu případové studie. Jedná se o detailní studium případu s cílem porozumění dané situaci. (Sedláček, 2010) Na případ je nahlíženo z více perspektiv a je vnímán jako jedinec s jedinečnými charakteristikami a vlastnostmi. (Chrastina, 2019)

Rozhodli jsme se pro idiografický přístup, tedy přístup, který se věnuje studiu jednotlivce. (Chrastina, 2019) Volba případu byla záměrná. Bylo vybráno dítě se sluchovým postižením, které v nedávné době (do 1 roku) začalo používat kompenzační pomůcku – sluchadla. Byl vybrán typický příklad, kde nebyly předem zaznamenány extrémní problémy. Předvýzkum nebyl proveden.

Metodou získávání dat byl polostrukturovaný hloubkový rozhovor, jehož cílem je dle Švaříčka a Šed'ové (2010, s. 17) „získání komplexní a detailní informace o studovaném jevu“. V rámci rozhovoru byly použity otevřené otázky.

Metodami zpracování výzkumu byly transkripce² a následné kódování – vytváření kategorií.

5.3 Průběh získávání dat

V listopadu (roku 2022) jsme v rozmezí 14 dnů nahráli 7 rozhovorů (s případem, rodiči, sourozenci, prarodiči, třídním učitelem, kamarádkou) v délce od 15 minut až po 2 hodiny. Před samotným rozhovorem byl vždy podepsán informovaný souhlas, kterým dotazovaní mimo jiné dali svolení k nahrávání rozhovoru.

Na začátek rozhovoru byly připraveny úvodní otázky, které měly navodit příjemnou atmosféru. Následovaly otázky rozřazené do oblastí: každodenní život, komunikace, rodina, škola, volný čas, pohled kamarádky, změny. Jednalo se o polostrukturované rozhovory, tedy předem připravené otázky sloužily spíše jako osnova, a dále jsme se doptávali a přijímali i jiné podněty k rozhovoru.

Pro rozhovor s případem, sestrou a kamarádkou bylo zvolené prostředí, ve kterém nebylo moc prvků, které by rozptylovaly a odváděly jejich myšlenky od daného tématu (jsme si vědomi toho, že domácí prostředí by mohlo působit spíše rušivě). S rodiči a prarodiči byl rozhovor prováděn v jejich domácím prostředí a s třídním učitelem ve školním prostředí.

Při rozhovorech jsme se snažili o uvolněnou atmosféru. Případ, sestru a kamarádku jsme předem ujistili, že nic, co řeknou, není špatně, nemusí se toho bát. Pro navození větší důvěry jsme začali otázkami o tom, co mají rády, co je baví. V průběhu rozhovoru se objevovalo

² Převod z audio nahrávek do textu

občasné znejistění, ale i smích a projev vděčnosti. Jsou rády, že si s nimi povídáme a věnujeme jim čas.

5.4 Charakteristika případu

Pro případovou studii byla vybrána dívka ve věku 11 let, nyní je v 5. třídě základní školy. Má jednu, o dva roky starší sestru. Baví ji skaut, má ráda špagety od mamky a její nejoblíbenější pohádky jsou Princezna a půl království a Tajemství staré bambitky 2.

Před 3 lety jí byla zjištěna sluchová vada a diagnostikována středně těžká nedoslýchavost na obě uši. Sluchovou vadu má od narození. Její řeč je srozumitelná, ale mívá problém s porozuměním. Předpokládá se zhoršení daného stavu. V lednu 4. třídy začala nosit sluchadla. V rodině se vyskytuje sluchová vada u sestry jejího otce, sluchadla nenosí.

5.5 Výsledky a jejich interpretace

Tato část je rozdělena dle jednotlivých oblastí, které nás zajímaly. Jedná se o každodenní život, komunikace, rodina, škola, volný čas, pohled kamarádky, změny. Pro zachování autenticity jsou některé odpovědi dotazovaných ponechány bez úprav (tyto odpovědi jsou psány kurzívou v uvozovkách).

Nejprve se ale podíváme, jak se na sluchovou vadu přišlo, jak vše probíhalo před získáním sluchadel a samotné jejich získání.

Nikdy předtím, než byla sluchová vada dívce diagnostikována, sama dívka neuvažovala o tom, že by mohla hůř slyšet. Její slova byla: „*Nevím, mě to přijde takové normální. Pani doktorka říkala, že to mám už od malička, ale já o tom ani nevím*“. Když nemáme srovnání s hlasitějším přijímáním zvuků, ani nás nenapadne, že je něco, co ostatní slyší a my ne.

Její rodiče už dříve zpozorovali, že musí věci vícekrát opakovat. Často se ptá „*có, cože*“. Také při dívání se na televizi má natočenou hlavu na jednu stranu (na jedno ucho slyší o trošku lépe). Tohoto si všimli též její sestra a prarodiče. Opakované dívčino doptávání se nám potvrdila i její kamarádka. Když dívka něčemu nerozumí, zeptá se. Jak ale tvrdí, někdy, když nerozumí, nedoptá se a odpoví např. ano nebo ne. To se stává většinou až ve chvíli, kdy neporozumí stejné věci po několikáté. Přijde jí „*divné*“ se stále ptát. Její setra jí také musela stále odpovídat na otázky „*co, cože*“, což už bylo pro ni únavné. Někdy ještě před tím, než se dívka zeptala „*co*“, už

na jejím obličejí zpozorovala, že něčemu nerozumí, tak jí danou věc zopakovala před položením této otázky.

Tyto projevy (časté doptávání se a sledování televize s natočenou hlavou) byly důvodem, proč se rodiče rozhodli jít na vyšetření, kde byla dívka diagnostikována středně těžká nedoslýchavost. „*My jsme na ni volali kolikrát a ona vůbec neslyšela, takže jsme zvyšovali hlas. Furt se ptala co, jelikož nám nerozuměla, a na televizi se koukala stranou. Říkali jsme jí, ať sedí rovně. Až po nějakém čase jsme si řekli, že to necháme pro jistotu zkontrolovat.*“ Po sdělení diagnózy trvalo pár dní, než se s tím rodiče smířili, „*ale to srovnání s tím netrvalo dlouho*“. V rodině tuto diagnózu neberou jako nějakou vadu, vnímají to jako přirozené, „*prostě to tak je*“.

Zpětně si také uvědomili, že dívka byla také často velmi unavená. Může to být dáno právě tím, že musí vynakládat mnohem více energie na to, aby druhým rozuměla.

Po zjištění sluchové vady rodiče kontaktovali i třídní učitelku, která zajistila, aby dívka seděla v předních lavicích. Ve škole měla dívka dobrý prospěch. Dle slov, která řekl rodičům pan doktor, je velice pravděpodobné, že její omezení se neprojeví na školním prospěchu díky odezírání a tomu, že si všechny „*chybějící informace*“ zvládla doplnit a „*inteligenci dohnat*“.

Rozhodnutí o tom, zda bude mít dívka sluchadla či nikoli, nechali rodiče na dívce. Nachází se na pomyslné hraně, kdy se bez nich dokáže obejít, ale s nimi by bylo přijímání informací, komunikace, ... jednodušší, „*kvalitnější*“. Rodiče se s dívkou bavili o tom, zda je bude chtít nosit, jestli se za ně nebude stydět, v čem by ji mohla sluchadla pomoci atd. Vnímali, že by jí sluchadla mohla pomoci i v tom, aby nebyla tolik unavená. To, že musí odezírat a „*víc nastražit uši*“, aby slyšela, jí bere dost energie (kvůli její únavě musela chodit i dříve spát).

Nejdříve se dívka pro sluchadla nerozhodla, ale po nějakém čase změnila názor. Už i jí samotné vadilo její neustálé doptávání se na informace.

Výběr druhu sluchadel nechali rodiče na doporučení doktora. Ten jim doporučil 2 – nabíjecí a na baterky, přičemž bylo vybráno dobíjecí. Dívka si pak sama mohla vybrat barvu. Zvolila si stříbrnou barvu – nechtěla nic výrazného, aby to nebylo moc vidět. Na sluchadla se těšila. Jen se trochu bála, že jí budou nepohodlné a budou jí bolet, ale po nasazení zjistila, že tomu tak není.

O sluchadlech předem nikomu moc neříkala. Pouze pár kamarádkám ukázala maketu sluchadel (kterou získala od doktora). Čekala na jejich reakce. Přijaly to. Dále o sluchadlech věděli členové širší rodiny. Rodiče o tom také informovaly třídní učitelku a vedoucí kroužků (i přestože dívka navštěvuje pohybové kroužky, kam sluchadla nenosí, rodiče chtěli, aby tuto informaci dostali a případně mluvili víc nahlas). Dle slov matky „*to všichni vzali dobře*“.

Nyní se už přesuneme k jednotlivým oblastem poté, co dívka získala sluchadla.

KAŽDODENNÍ ŽIVOT

Při prvním nasazení sluchadel, dle dívčích slov, matka zněla, jako kdyby byla na videu, její hlas byl jinačí. Celkově ten první moment byl „*strašně hustý*“. Byla nadšená z toho, že slyší „až na chodbu“. Líbilo se jí to. Najednou slyšela lépe, všechno bylo víc hlasitě. Po nastavení sluchadel přesně dle jejich potřeb, už bylo pro ni každé další nasazení, jak říká, „*normální*“, už z toho nebyla tak překvapená. Nasazování sluchadel jí dělalo ze začátku trochu problém, ale nyní jí to jde snáz.

Její rodina sluchadla přijala pozitivně. Vnímají důležitost toho, aby to dívce pomohlo. Hned ze začátku jí chtěli ukázat, že se nemá za co stydět. Dle slov otce, už první den volali, ať se přijede pochlubit: „*Když jsme jeli se sluchadly domů, tak všichni volali, ať se přijede ukázat. No, ona byla vlastně středem pozornosti vlastně, takže na to byla chvílička i jakoby hrdá.*“ Před jedním strýcem se trochu styděla, ale když i on jí sluchadla pochválil (řekl, že jí to sluší), tak se to zlomilo a už se nebála. Nadšení ze zájmu ostatních lze vidět i během toho, když nám ukazuje, jak sluchadla fungují: „*A to je vše a teď už je to zapnutý. Slyšela jsi? Počkej, já to vypnu. A teď? Ten zvuk to trrr. A teď jestli chceš slyšet, to mám nejradši, když to zapínám.*“ Při zapínání a vypínání zahrají sluchadla krátkou melodii, kterou si dívka oblíbila.

Sluchadla nyní nosí ve škole, kde si je sundává na tělesnou výchovu a na hudební výchovu, kde jí vadí „*nepříjemný zvuk*“ když se zpívá. Doma je spíše nenosí. V ostatních případech je nosí pouze ve chvíli, kdy si je nechce zapomenout nasadit (v tomto případě s nimi jede už i autobusem do školy) nebo naopak kdy zapomene, že si je nesundala.

Kromě rodiny, spolužáků a nejbližších kamarádů je ale nikomu moc neukazuje a nechce, aby je někdo viděl. Neví, co by na to řekli, bojí se toho.

Dívka sluchadla znala již od svého dědy. Nikoho mladšího ale nezná a ani si nevšimla, že by je měl někdo. Byla by ráda, kdyby byl ve škole ještě alespoň jeden člověk, který je taky má, aby v tom nebyla sama. Když chodí po chodbě, tak má někdy strach, že si toho někdo všimne. Chtěla by, aby „v tom“ byly spolu alespoň dvě.

V nošení sluchadel jí nejvíce motivuje to, aby ve škole slyšela lépe. Dle rodičů teď nosí sluchadla méně než na začátku. Rádi by věděli, proč tomu tak je, jaký důvod za tím je, aby s tím případně mohli něco dělat. Dívce vysvětlili, že se nejedná o hračku, a bylo by tedy dobré, je využívat. *„Na začátku je nosila poctivě, protože tam asi viděla ten rozdíl, ale teď se to nošení zhoršuje. Myslím, že někdy je nenosí úmyslně a někdy prostě zapomene.“* Dalším důvodem by mohlo být jejich ne tak rychlé nasazování, které jí nějaký čas zabere. Ve chvíli, kdy jí např. o přestávkách ruší hluk, sundá si je a poté si je už nenasadí.

Pro větší motivaci je nosit, by dle otce mohlo pomoci, kdyby se jí řeklo o další funkci sluchadel, o které zatím neví. Dá se přes ně dá i telefonovat či pouštět písničky, avšak zatím jí to neříkají, protože by s nimi *„dělala kraviny“*.

Toho, jak moc nosí sluchadla, si lze i všimnout podle nabité baterky. O údržbu (dobíjení, čištění) sluchadel se stará otec. Má tedy přehled, jak moc je dívka nosí.

Sluchadla dívka nesmí mít při větším pohybu (při tělocviku, tanečním kroužku). Musí si také hlídat, aby se nedostaly do styku s vodou. *„Když třeba prší, tak bych si měla vzít deštník, a to i když poprchává.“* Dále musí být opatrná a hlídat si, aby nespadly a nerozbily se, z toho má občas trošku strach. Měly by se udržovat v čistotě. Toho, že je někde zapomene se nebojí, jelikož je má buď stále na sobě nebo si je dává do aktovky, ale musí si hlídat, aby je nezapomněla doma, když jede do školy.

O tom, co jí sluchadla přináší či jak se s nimi cítí, se s nikým moc nebaví, s nikým to neřeší. Ze začátku se rodiče zajímali např. o to, jak to přijali spolužáci, ale nyní se sluchadla berou jako běžná součást života. S rodiči řeší spíš jen to, zda je nosí či nikoli.

Největší změna, kterou rodiče u dívky vnímají, je hlavně v únavě. Dívka není tolik unavená, má více energie. Zlepšila se i její pozornost, lépe se soustředí. Také si všímají, že se nemusí věci tolikrát opakovat (v případě, kdy má sluchadla na sobě).

KOMUNIKACE

Se sluchadly dívka lépe rozumí a nemusí se tak často doptávat. *„Ani nevím, čím to je. Možná že lépe slyším, tak pak víc rozumím.“*

Při komunikaci jí vadí, když jsou v pozadí „ostřejší“ zvuky. Např. když ve škole zvoní, tak někdy nerozumí. Také jí vadí štěkot psů. Když má někoho poslouchat, je radši blíž k danému člověku, aby lépe rozuměla.

Rodiče si později všimli jejího odezírání ze rtů při komunikaci, a tudíž byl znát rozdíl, zda k ní mluvili zády nebo čelem. Na to, aby dívka stála vždy čelem, nekladou velký důraz. Když je dívka zády a nerozumí, tak se doptá. Rozdíl v dívčině komunikaci po získání sluchadel rodiče nevidí. Ani z jejich strany se nezměnila hlasitost při komunikaci, *„mluví se stále nahlas“*.

Pro příklad uvádíme situaci, kdy si matka všimla, že dívka potřebuje při komunikaci na druhého vidět, aby mohla odezírat. *„Byli u nás na návštěvě jedni naši známí, kteří pocházejí odjinud. Mají holky stejně staré s našimi holkami. Byli jsme zrovna venku a šli jsme. Byla tma. Holčička, která se bavila s dívkou, na ni mluvila hrozně potichu, takže ona vlastně vůbec nevěděla, co říká. Dívka se ale nedoptávala, jen pokyvovala. Musela jsem holčičce říct, že musí víc nahlas, že ji neslyší a má vlastně sluchadla.“* Jednalo se o situaci, kdy dívka neměla sluchadla na sobě. Zde maminka viděla potiché a nezřetelné mluvení jako překážku v dívčině komunikaci.

Pokud dívka něčemu nerozumí, doptá se. Když je jí ale „blbě“, se stále doptávat, tak to neřeší. Dle rodičů to *„hodí to za hlavu a jde dál, nijak se tím netrápí“*.

Její sestra vnímá malý rozdíl v dívčině hlasitosti při komunikaci. *„Možná si myslím, že trošku, ale jen trošilinku mluví potíšeje.“* Domnívá se, že to může být dáno hlasitějšími zvuky díky sluchadlům. Uvědomuje si také, že dívce pro porozumění vadí velký hluk nebo velká vzdálenost (když jsou spolu např. na táboře a vysvětluje se nějaká hra, kdy dívka stojí dál, tak tomu nerozumí).

Prarodiče si žádných změn v komunikaci nevšimli. Když jsou s dívkou, většinou na sobě sluchadla nemá. Ve chvíli, kdy něčemu nerozumí, doptá se jich, ale „*když nemá náladu na povídání, tak jí asi vyhovuje, že má zrovna klid*“. Vnímají, že je třeba mluvit nahlas.

Ve škole si paní učitelka žádných změn v rámci komunikace také nevšimla. Ve chvíli, kdy nerozumí, nejdříve se ptá spolužáků a pak až popř. zvedá ruku a ptá se nahlas. I přestože dívka nyní sedí v zadních lavicích, paní učitelka si hlídá, aby na sebe vždy dobře viděly. Dle slov učitelky je možné, že jí vnímání ztěžuje hluk z ulice (když se větrá) nebo pak šum ve třídě při skupinových pracích. Snaží se však mluvit dost nahlas a případně zadání opakuje.

RODINA

V domácím prostředí dívka sluchadla moc nenosí, tam jí to nepříjde tak potřebné. Občas si je vezme k televizi.

U prarodičů je také spíše nenosí. Sami si toho nijak nevšímají a ani jejich chování se vzhledem k získání sluchadel nijak nezměnilo. Jen občas když vidí, že dívka nereaguje tak řeknou: „*Ty nás neslyšíš, nemáš sluchadla, vid’?*“ Více to neřeší a popř. zopakují, co říkali. Ve sluchadlech vidí velkou výhodu v tom, že když je má, nemusí se tolik soustředit.

Její sestra vnímá získání sluchadel jako dobrou věc. Říká: „*Je to lepší, než aby je neměla, a furt se ptala „co“. Bez nich by se moc namáhala.*“ Ze sluchadel se nijak neradovala, ale byla ráda, že dívka už uslyší lépe. Dle ní, to jinak nic moc nezměnilo, ani na kamarádství to až takový vliv nemá. I přestože by např. její kamarádka teď dostala sluchadla, tak „*nějaká šťastná*“ by nebyla, ale ani by jí to nevadilo. Dívku podporuje a říká jí, že se jí nikdo smát nebude.

Sestru zajímá, jaké by to bylo pro ni, kdyby si sluchadla nasadila, chtěla by si to vyzkoušet. „*To bych asi slyšela ještě líp, než slyším, třeba bych slyšela až na druhou stranu města.*“ Ví, že by jí dívka sluchadla nepůjčila, a tudíž si je nikdy nevyzkoušela. Jednou ale zkoušela, co všechno dívka s nimi uslyší. Sestra šla s otcem dál a něco si šeptali. Zajímalo jí, zda to dívka uslyší, když si dá sluchadla nejvíc nahlas. Byla překvapená, když opravdu něco trochu slyšela.

Dle sestry se doma změnilo jen málo věcí. Nejvíce asi to, že když má dívka sluchadla na sobě, tak se věci nemusí tolik opakovat. Chtěla by, aby je dívka i doma nosila častěji, aby se stále

neptala “co, cože“, jelikož jí to někdy opravdu vadí. Sama si musí hlídat, aby mluvila nahlas. Někdy mluví naschvál potichu, aby dívka naznačila, že by si mohla vzít sluchadla. Poté to ale vždy řekne i nahlas.

Podle rodičů přijala setra dívky celou situaci spojenou se získáním sluchadel dobře a nevšimli si, že by na základě toho probíhaly mezi dívkami nějaké dohady. Rodiče své chování vzhledem k dívce nijak nezměnili, nebylo třeba.

ŠKOLA

Ve třídě, kterou dívka navštěvuje, je 23 žáků. Nynější třídní učitelka má tuto třídu prvním rokem. Paní učitelka si žádných odlišností v chování u dívky nevšimla. Nikdy dříve v rámci svého povolání se s žákem se sluchovým postižením nesetkala.

Rodiče o sluchadlech předem informovali třídní učitelku a domluvili se na postupu, jak bude informace předána dalším dětem. Nikdo jiný ve škole o tom informován nebyl, pouze byla informace o sluchadlech napsána do systému, ke kterému mají přístup ostatní učitelé a např. v případě suplování v dané třídě se mohou na tyto informace podívat. Dle paní učitelky spojení s odborníkem nebylo potřeba a ani rodiče pomoc z jiné strany zatím nepotřebovali.

Na první den ve škole se sluchadly se dívka nejdříve těšila. Těšila se na to celý víkend. V neděli večer, den před školou, se to ale změnilo, měla obavu, jak to spolužáci přijmou. Začala se bát posměchu od ostatních. Ve škole byla nervózní. Po předešlé domluvě s rodiči a dívkou to byla paní učitelka, kdo informoval spolužáky o tom, že dívka bude nosit sluchadla. Pro dívku byla tohle přijatelnější varianta, než aby musela sama dětem vysvětlovat, proč je má, na co jsou,... Společně si sedli do kroužku, kde bylo žákům řečeno o sluchadlech, která budou pomáhat dívce slyšet. Ostatní děti byly zvědavé, ale zároveň empatické. Paní učitelka říká: *„Byli samozřejmě vykulení, byli zvědaví. Někoho i zajímalo, jak to vypadá. Ona měla rozpuštěné vlasy, takže to nebylo moc vidět. Myslím si, že to ostatní přijali jako naprostou samozřejmost a nevšímají si toho. Vědí, že prostě tohle teďka bude dívka pomáhat.“*

Ve třídě si na sluchadla dívka zvykla. Postupem času se přestala bát a začala nosit vlasy v culíku, tudíž ostatní sluchadla viděli. Pomohlo jí právě i to, že je o sluchadlech informovala paní učitelka a vysvětlila jim, k čemu slouží. Před nedávným časem ale přišli do třídy 2 noví žáci a 1 žačka, kterým informace o sluchadlech nebyla “oficiálně“ předána. S nově příchozí žačkou se

začala dívka začala kamarádit (nyní se spolu baví nejvíce) a té o sluchadlech řekla sama. Přijala to, jen má žačka strach, zda to dívku nebolí. Dalším dvěma žákům o nich dívka neřekla, a bojí se tedy, že to zjistí a budou se jí smát. Proto před nimi sluchadla skrývá pod vlasy. Buď je má rozpuštěné, nebo si přes ně dá culíky. Na chodbách a v jiných třídách si vlasy také rozpouští, protože má strach, co by na to řekli ostatní.

Se spolužáky se jí občas přihodí situace, kdy někdo prohlásí něco směrem ke sluchadlům či tomu, že hůř slyší. „*Jednou mě omylem spadla krabička a jeden kluk řekl: „Ješkote ona jí spadla krabička, to je od těch sluchadel.“* Také v prvních dnech se sluchadly, když se přihlásila, že něčemu nerozumí, jí jedna ze spolužaček řekla: „*Na co teda ty sluchadla máš, když neslyšíš ani ted’?*“ Těchto situací nebylo mnoho, ale když nastaly, nechala si to spíše pro sebe a snažila se to neřešit. Paní učitelka si sama všimla pár takových poznámek. Jednou se o tom dívka zmínila i na třídních schůzkách. Chování spolužaček jí mrzelo, ale nyní je to už dobré.

Paní učitelka dívku nekontroluje, kdy sluchadla nosí a kdy ne. V nedávné době však dostala od maminky informaci o jejich málo častém nošení, a tudíž si toho i ona začne více všimnat.

Žádné velké změny u dívky po získání sluchadel si paní učitelka nevšimla. Z její strany se přístup k dívce nezměnil. Snaží se vést žáky k samostatnosti, když si neví rady, doptají se. I dívka se doptává, ale spíše v návaznosti na neporozumění zadání, než že by nerozuměla tomu, co se říká. Vliv na prospěch sluchadla také nemají a taktéž ne na změnu v aktivitě. Dívka se účastní všech aktivit, jako ostatní spolužáci. Ve třídě je to nastavené tak, že se sluchadla nevnímají jako nějaké omezení.

Podle paní učitelky dívce sluchadla nejvíce pomáhají při pouštění si reprodukováné stopy, při výkladu a pokynech, co mají žáci dělat. Pomáhají celkově, aby dívka lépe rozuměla. „*I třeba v rámci kolektivu, kdy se holky bavily nebo si nějak hrály, a ona asi prostě neslyšela, takže ji možná trošku nebraly. Tohle se určitě polepšilo.*“ V jejich získání a v tom, že dívka lépe slyší, vidí velké plus.

Dle paní učitelky vše funguje hladce, a tak nebylo třeba to s dívkou nějak řešit. Ze začátku se párkrát o tom spolu bavily, ale nyní spíše ne. Uvědomuje si, že informaci o sluchadlech novým žákům opravdu nepředala, a tedy bude třeba si udělat další třídnickou

hodinu, kde si o tom všichni společně popovídají. Nejdříve se však pobaví s dívkou, jak se cítí a jak vše vnímá ona.

Rodiče si všimli, že se dívka ve třídním kolektivu moc necítí, ale podle nich to spíše není v návaznosti na sluchadla. „*Je ale možné, že i ten zhoršený sluch je ten důvod, proč se necítí jakoby tak začleněná.*“ Tohoto dívčíného “bez náladového“ stavu si letos všimla i paní učitelka. Případá jí více skleslá, avšak s příchodem novéžačky, se kterou se dívka kamarádí, trochu „*pookřála*“. Rodiče jsou s paní učitelkou v kontaktu. Chválí si její přístup, neboť si žáků všimá a snaží se opravdu i o to, aby se žáci navzájem respektovali.

Jako největší přínos sluchadel ve škole dívka vnímá to, že nemusí sedět v prvních lavicích. Nemyslí si, že by ji sluchadla při hodinách v něčem bránily, ale pomáhají jí lépe rozumět. Nejvíce si toho všimá při českém jazyku, jelikož „*tam se hodně mluví*“ a je potřeba aby dobře slyšela a rozuměla.

VOLNÝ ČAS

V rámci trávení volného času se po získání sluchadel u dívky nic nezměnilo. Dívka je nosí většinou pouze ve škole, tedy na kroužcích či při jiných volnočasových aktivitách je nepoužívá. Dle prarodičů by se jí mohlo „*hodit*“, kdyby je nosila alespoň na ty kroužky, kde se tolik nepohybuje, aby ostatním při komunikaci lépe rozuměla.

Vedoucí kroužků dostali od rodičů informaci o získání sluchadel, která bude dívka používat ve škole. Ostatní děti o tom informovány nebyly. Dívka nechce, aby to někdo další věděl. V tom vidí její sestra trošku problém. Už se jí někdy stalo, že na kroužku, který navštěvují společně, se zmínila o sluchadlech v domnění, že o tom všichni ví. Nevěděli, dívka to říkat nechtěla. Dle sestřiných slov byla naštěstí informace o sluchadlech řečena v takovém kontextu, že se u toho nikdo nepozastavil a dále se to nerozebíralo. Sestra by byla tedy ráda, aby to alespoň někde další lidé věděli, nemusela by se pak bát prořeknutí.

POHLED KAMARÁDKY

Kamarádka je o rok mladší než dívka, tudíž každá chodí do jiné třídy, ale navštěvují stejnou školu. Její kamarádka sluchadla nijak moc neřeší. Říká: „*Mě je to jedno*“. Společně se

o nich nebaví a nijak to spolu neřeší. Nikoho jiného, kdo by také nosil sluchadla nezná, ale ani znát „nepotřebuje“. Vyzkoušet by si je chtěla, ale myslí si, že dívka to chtít nebude.

Dle jejich slov jsou sluchadla dobrá k tomu, aby dívka lépe slyšela. „*Moc nevím, co dělají, ale asi nějaké zvuky zesilují a nějaké ztlumují. Když budeš třeba moc křičet a někdo šeptat, tak tebe ztlumí a tamto zesílí.*“ Další funkce dle ní nejsou potřeba, neboť „*sluchadlo je kvůli tomu, aby slyšela, a ne aby by si tam pouštěla třeba Kouzelnou Berušku a Černého kocoura*³“.

Během přestávek se spolu ve třídách navštěvují. V kamarádčině třídě to nikdo taky neřeší, pouze jednou se některý ze spolužáků zeptal „*co to tam má*“, tak mu odpověděli „*eee ... nic*“. Nechtěli mu to říkat. Kamarádka si myslí, že se dívka bojí, aby se jí ostatní nesmály. Proto o sluchadlech říká jen těm, kterým věří.

Poté, co dívka dostala sluchadla, si její kamarádka všimla pouze jedné změny. I ve chvíli, kdy mluví spolu potichu, dívka má pocit, že jejich hovor je moc hlasitý. „*Když je má na sobě a já šeptám, tak na to říká, ať mluvím potichu, že to někdo uslyší.*“

ZMĚNY

Jak už bylo řečeno výše, dívka mívá někdy strach, že se jí bude někdo smát. Pokud má tento pocit, rozpustí si vlasy a už se nebojí. Na sluchadla si zvyká. Říká: „*Přijde mi zvláštní, že už je to prostě jinak, že už slyším líp. I předtím jsem slyšela všechno, ale hůř. Když si je nasadím, tak je to víc hlasitě.*“ Někdy je má nasazené a zapomíná na ně, nevnímá je. Snaží se být opatrná, aby je nerozbila. Přála by si, aby existovala sluchadla, která budou nerozbitná, aby se o ně nemusela bát.

Změna, která přišla se sluchadly, je dle ní hlavně ve změně zvuku, ale jinak se jí zdá všechno stejné jako předtím. Za sluchadla je dívka ráda, jejich největší „*pomoc*“ vidí ve škole.

Babička si žádné změny nevnímala. Přijímá to jako běžnou součást života, přijde jí to normální. Nikdy společně nerozebírali, zda dívka hůř slyší. Nepotřebovala ani mluvit víc nahlas. Dívka jí přijde stále stejná.

³ Dětský animovaný seriál

Prarodiče z druhé strany vnímají, že díky sluchadlům může být dívka ve větší pohodě a klidu. „*Muselo se jí ulevit, že už rozumí tomu, co kdo říká. Nemusí se tolik soustředit a namáhat.*“ Věří v posun medicíny, jednou by nemusela sluchadla nosit vůbec.

Rodiče vidí přínos sluchadel nejen v tom, že dívka není tak unavená, ale projevilo se to i na její psychice. Najednou byla středem pozornosti, a to jí dělalo dobře. Bylo pro ni dobré, že se pojmenovala její situace, dala se tomu diagnóza (už věděla, proč se pořád musí ptát) a dále se řešilo, co by jí mohlo pomoci.

Sami se po celou dobu snaží nehledět na to s lítostivým podtextem, ale vnímají to jako běžnou součást života. „*Ono totiž je fajn, když tam máš vlastně tu myšlenku, že se z toho nezblázníš.*“ Stejný přístup mají i další členové široké rodiny, a díky tomu se dívka může cítit dobře. Dívka jezdí s otcem na kontroly, a i tyto cesty se snaží si zpříjemnit výletem, bufetem, ... něčím, aby se dívka těšila a nebála se.

Rodiče si uvědomují, že na jiných místech, kde lidé třeba o sluchadlech nevědí, může být pro dívku těžší je nosit. „*Jsou to pro dívku zkoušky a výzvy.*“ Kdykoliv ale dívka chce, může si rozpustit vlasy a maskovat to. Dle nich je dobré, že získala sluchadla už nyní v dětství. Za pár let možná přijde období, kdy už je nebude chtít nosit vůbec.

Pokud by mohlo mít sluchadlo ještě nějakou funkci, tak by byli rodiče rádi, kdyby se samo nasazovalo (dodávají s úsměvem).

5.6 Diskuze

V této části se budeme zamýšlet nad získanými daty z rozhovorů a porovnávat je s jinými zdroji.

Dle Bytešnickové (2020) je rozumění řeči velice důležitou funkcí sluchu. Při středně těžkém poškození sluchu jedinec slyší, ale v případě menší hlasitosti, větší vzdálenosti, či při hovoru více osob, může mít problémy s porozuměním. Dále uvádí, že zhruba od desátého až dvanáctého věku života dítě vstupuje do období dospívání. Toto období se vyznačuje velkými změnami, které se projevují i ve vnímání a prožívání života. Zároveň má dítě velkou potřebu zapojení se do společnosti a objevování sebe sama. Dítě si začíná utvářet své názory a mění dosavadní hodnoty.

Dívce je 11 let a kvůli středně těžkému poškození sluchu mívá problémy s porozuměním. Nachází se ve věku, kdy začíná nad sebou více přemýšlet a její názory jsou ovlivněny názory vrstevníků. S narůstajícím věkem je dle rodičů pravděpodobné, že sluchadla nebude chtít nosit, právě i z důvodu menšího odlišení se od ostatních.

Prožívání sluchového postižení a s ním spojené přijetí sluchadel je individuální. Záleží na věku dítěte, jeho osobnosti a mimo jiné také zde velmi důležitou roli hraje rodina, která tráví s dítětem nejvíce času. Podle Schmidtové (2010) je důležité, aby si rodina od začátku uvědomovala, že to nejdůležitější, co může dítěti dávat je láska, starostlivost porozumění, kladné přijetí. Dále je třeba dítě vést k sebepoznání – poznání svých slabých a silných stránek. Mukšnáblova (2014) také klade důraz na důležitost rozvíjení vzájemné důvěry, potřeby uznání, empatie a společné prožitky. Zacharová a Římovská (2014) vnímají danou situaci jako stresovou právě i pro rodiče. Rodiče dítěti situaci nějak interpretují a na základě způsobu a celkového podání závisí také to, jak to bude samo dítě přijímat.

Dívčina rodina nyní nahlíží na situaci spojenou se sluchadly dle jejich slov s klidem. Sluchadla přijala i širší rodina. Dívka je již od začátku všem v rodině ukazovala a za kladné reakce od rodiny byla ráda. Mezi těmito lidmi je může nosit beze strachu.

Schmidtová (2010) kromě důrazu na porozumění poukazuje na důležitost včasného řešení dané situace, vyhodnocení potřeby dítěte. Díky výběru vhodných pomůcek uspokojujeme jeho potřeby. Maminka též vidí důležitost v řešení této situace. Pro dívku je „*osvobozením*“, že konečně ví, „*co se s ní děje*“, a dále se to řeší právě používáním sluchadel, díky kterým lépe rozumí.

Komunikace mezi lidmi je základní potřebou každého z nás. Jestliže na cestě ke komunikaci stojí překážka, která ji znesnadňuje či úplně znemožňuje, projeví se to nepříznivě na duševním životě člověka. Může se to projevit zvýšenou dráždivostí, nervozitou, nepochopením a s tím související pocity opuštění. (Pulda, Lejska, 1996) Kvůli problému s porozuměním běžné řeči si tito lidé dopomáhají odezíráním, aniž by o tom věděli (Jungwirthová, 2015). Dle Puldy a Lejska (1996) je odezírání spíše jako doplněk k hlavní sluchové vnímací cestě, kdy dítě vnímá, co se říká a zároveň sleduje obličej mluvícího (je třeba dbát na krátkou vzdálenost a dobře viditelný obličej mluvícího). Takový jedinec bývá často unavený, neboť „*odezírání je náročný a složitý dorozumívací proces, jedná se vizualizaci mluvené řeči*“. (Mukšnáblova, 2014, s. 57)

Krahulcová (2002) tvrdí, že odezírání řeči je až 10x náročnější proces než pouhé vnímání řeči sluchem. Jedinec se musí úmyslně soustředit a být velice pozorný. Tento náročný proces se pak projevuje na jeho únavě a je potřeba myslet na potřebu odpočinku.

Od malička dívka chyběla část sluchových podnětů, a proto byla zvyklá odezírat. Z důvodu náročnosti dorozumívání bývá často unavená. Je tedy třeba, aby chodila dřív spát. Rodiče si uvědomují přínos sluchadel v menší potřebě tolik se soustředit na mluvenou řeč, dívka tedy není tolik unavená. Dle prarodičů je ve větší „*pohodě*“. Také díky sluchadlům dívka lépe rozumí rozhovorům a nemusí si připadat nepochopeně, lépe „*zapadne*“ mezi ostatní.

Dívka často klade druhým otázky „co, cože“. Někteří lidé jí na takovéto otázky odpovídají s klidem a třeba ještě jednou zopakují, co říkali. Někdy jí ale druhý člověk odpoví nepříjemně nebo jí odpověď ani nedá. S podobnými situacemi se setkala i Ulrichová (2021), která v rozhovoru popisuje, co neříkat člověku se sluchovým postižením. Není vhodné říkat „*to neřeš, to není důležité*“ a ani ne pouhé mávnutí rukou. Lidé se sluchovým postižením jsou pak vyčleňováni z běžných konverzací, neboť všechno, co neslyšeli „*nemají řešit*“ či to „*není důležité*“. Ulrichová pak pokládá otázky: „*Proč se tedy o tom bavíte a já to nemůžu řešit? Nemůžu si rozhodnout sama, zda je to důležité?*“ (Ulrichová, 2021). Pro vhodnou komunikaci s lidmi se sluchovým postižením je dle NPI (2021) třeba dodržovat tato pravidla: „*nekřičet (zbytečně upozorňujeme lidi okolo), mluvit pomaleji a zřetelně, klidné prostředí, mluvit za světla a tak, aby na nás bylo dobře vidět, mluvit v kratších celcích, doptávat se, zda rozuměl*“. V případě potřeby danou věc zopakovat, ji opakujeme stejnou intonací.

„*Největší dopad má sluchové postižení na omezení vzájemné interakce dítěte s ostatními, především omezenou komunikací. V kolektivu popisují pocit opuštěnosti, odmítání nepochopení. Vede to k uzavření se do sebe, vyhýbání se kontaktu s druhými. Dítě získává pocit izolace.*“ (Muknšnáblova, 2014, s. 70) K vyloučení z kolektivu může docházet až už při hodinách nebo o přestávkách. Muknšnáblova (2014) jako další možnou příčinu možného vyloučení z kolektivu vidí odlišnost od ostatních, kdy děti v tomto věku jsou citlivé na jakékoliv odlišnosti. Pro lepší přijetí mezi ostatní žáky je třeba všechny o sluchovém postižení a sluchadlech předem informovat. Za nejvhodnější se považuje, aby jim danou situaci vysvětlila uznávaná osoba (nejčastěji se jedná o třídní učitelku). Jungwirthová (2015) doporučuje seznámit žáky se sluchadly příkladem na brýlích, které jsou běžně používanou pomůckou a žáci je dobře znají.

Je vhodné si vysvětlit k čemu sluchadla slouží, proč je žák má a jak mu můžou případně pomoci ostatní (např. zopakovat věci). Pedagog zde hraje velkou roli, neboť je pro děti vzorem, a právě i na základě jeho postoje k situaci bude záviset postoj žáků. Jungwirthová (2015) poukazuje také na důležitost informovat o sluchadlech ostatní rodiče žáků a ujistit je, že se dané dítě bude účastnit běžné výuky.

Vyčleněnost z kolektivu pocítila i dívka. Někdy se cítí ostatními nepřijímána. Avšak dle rodičů to nemusí být v souvislosti se sluchovým postižením, sluchadly. Informaci o sluchadlech předala spolužákům třídní učitelka a společně si pověděli, jak budou dívce pomáhat. Paní učitelka považuje sluchadla za přirozenou věc, a i ostatní spolužáci to tak vnímají. Pouze před dvěma novými spolužáky má dívka strach z jejich reakce na sluchadla, jelikož tyto dva žáci o nich nebyli informováni a dívka jim to říkat nechce, bojí se. Zde se ukazuje důležitost toho, aby to byl právě pedagog (jakožto „uznávaná osoba“), kdo bude předávat informace o sluchadlech žákům a je třeba pohlídat, aby to věděli opravdu všichni.

Pedagog pracující s dítětem se sluchovým postižením by měl vědět, co daný stupeň postižení obnáší, na co je třeba při komunikaci myslet. (Bytešníková, 2020) Dle Jungwirthové (2015) by měl pedagog umět rozlišit mezi tím, kdy dítě nerozumí v souvislosti se sluchovou vadou a kdy je to dáno něčím jiným. Řeč pedagoga by měla být výrazná a srozumitelná. Při frontální výuce je vhodné dítě posadit do předních lavic (s větší vzdáleností je horší porozumění mluveného projevu). Vždy je potřeba, aby dítě sedělo tam, kde je dobře vidět na pedagoga.

Třídní učitelka dívky žádnou předchozí zkušenost s dítětem se sluchovým postižením nemá. Díky dosavadnímu hladkému průběhu tuto situaci nemusela konzultovat s žádným odborníkem. O tom, jak přistupovat k dívce, přemýšlí. Uvědomuje si potřebu sezení dívky vždy tak, aby na sebe dobře viděly. Paní učitelka si tak může všimnout, zda dívka porozuměla a dívce to umožňuje odezírání. Díky sluchadlům už nemusí sedět v prvních lavicích, jak tomu bylo dříve.

Dívka mívá strach, aby sluchadla nezničila, jelikož si uvědomuje jejich cenu. Musí je sundávat na pohybové aktivity a zabránit tomu, aby se namočily. Jak píše Muknšnáblová (2014) sluchadlům při styku s vodou hrozí koroze, nejsou vodotěsná. „*Sluchadlo je velmi citlivé a jemné zařízení, proto se s ním musí zacházet opatrně.*“ (Muknšnáblová, 2014, s. 45)

Dle Jungwirthové (2015) má většina rodin strach z přijetí sluchadel ostatními. Stává se, že se dítě setká s otázkami: „*Co to máš na hlavě? Proč to tam máš?*“, a proto je dle ní důležité, aby umělo na tyto otázky jednoduše odpovídat a bylo na ně připravené. Brandtlová (2022) v rozhovoru „Všechno potřebuje svůj čas – i výzvy, které přináší nedoslýchavost“ říká, že sama měla strach z posměchu od ostatních, sluchadlo skrývala pod vlasy. Byla si vědoma odlišnosti od ostatních a bála se, co na to kdo řekne. Žádného blízkého člověka se sluchadly neznala, ale byla by za někoho takového ráda. Byl by to někdo, kdo by byl ve stejné situaci jako ona a nemusela by mu nic vysvětlovat. I Mariáková (2021) v rozhovoru „Ona nosí sluchadla a to wow není“ se vyjadřuje k tomu, jaké je pro ni nosit sluchadla. Stává se jí, že se nad nimi někdo pozastaví, a i negativně je okomentuje. Lidé se na ni často otáčí, a protože není ráda středem pozornosti, rozpouští si vlasy a sluchadla pod ně skrývá. Říká: „*Sluchadla mně nevadí, vadí mi reakce ostatních*“. (Mariáková, 2021)

Dívka má také strach z reakcí některých lidí. Pokud je někde, kde se nebojí, nosí vlasy v culíku. Ve chvíli, kdy má strach, rozpustí si je. Ve škole se bojí být se sluchadly mimo třídu, a proto je na chodbách skrývá. Byla by ráda, kdyby i ona mohla znát někoho, kdo by je taky nosil. Chtěla by znát někoho, kdo by na tom byl stejně jako ona.

Na závěr této části si přiblížíme nizozemskou studii s názvem „Sebevědomí u dětí se sluchovým postižením“. (Theunissen a kol., 2014) Cílem této studie bylo zjistit, zda děti se sluchovým postižením (děti využívající kompenzační pomůcku) mají nižší sebevědomí než děti bez sluchového postižení. Výzkumu se účastnilo 252 dětí v průměrném věku 11 let, přičemž 123 dětí se sluchovým postižením a 129 dětí z kontrolní skupiny. Z výzkumu vyplývá: „*Sebeúcta dětí se sluch. postižením se liší od kontrolní skupiny pouze v sociálních oblastech. Úrovně vnímající fyzický vzhled a globální sebevědomí se neliší. Zlepšení jazykového rozvoje a dovednosti komunikace by mohly pomoci vybudovat vyšší úroveň sebevědomí.*“ (Theunissen a kol., 2014). Jak Theunissen a kol. (2014) uvádí, děti se sluchovým postižením často čelí nelehkým situacím, které ovlivňují jejich sebevědomí. I přestože děti nosí kompenzační pomůcky viditelné pro okolí, tak právě ony nejsou důvodem nižšího sebevědomí. Nižší sebevědomí děti uváděly z důvodu nepřijetí vrstevníky nebo rodiči. „*Děti se cítí méně oblíbené, oceňované*“. (Theunissen a kol., 2014). Dle Theunissen a kol. (2014) může být pro děti se sluchovým postižením těžší navázat kontakt s vrstevníky, jelikož jejich komunikační dovednosti

a schopnosti nejsou na stejné úrovni. Opakovaný proces neúspěchu “někam patřit“ se pak projevuje nižším sebevědomím. Je tedy důležité posilovat u těchto dětí komunikační dovednosti, a tím zlepšovat kvalitu kontaktu s vrstevníky. Díky tomuto se pak posílí i jejich sebevědomí.

Sluchadla mohou pomoci dívce lépe ostatním rozumět a zapadnout tedy mezi vrstevníky. Nebude se cítit tolik vyčleněná z důvodu neustálého nepochopení a díky naplněné potřebě někam patřit se jí zvýší sebevědomí.

5.7 Shrnutí

Cílem praktické části bylo zjistit, jaký vliv má na dítě získání kompenzační pomůcky. Zaměřili jsme se na to, co se změní u dítěte se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky, jak se dítě cítí a jak tuto změnu vnímá jeho okolí.

Získání kompenzační pomůcky ovlivňuje dívčin každodenní život. Musí myslet na to, aby si sluchadla nezapomínala brát, musí být s nimi opatrná. Sluchadla nejsou naší společností ještě tak přijímané jako brýle, a tedy mohou ovlivnit i to, jak se na nás druzí budou dívat. Z toho má dívka strach, a tudíž se ne všude cítí příjemně.

Změna, která se sluchadly přišla, se dle rodičů týká hlavně únavy. Dívka nemusí dávat tolik energie do toho, aby druhým rozuměla a je tedy méně unavená. Dle dívčina názoru již předtím slyšela všechno, ale se sluchadly je to více hlasitě a lépe rozumí. Kromě toho, že lépe rozumí, si pochvaluje sezení v zadnějších lavicích.

Okolí dívky změnu spojenou se sluchadly přijímá různě. Rodina je za ně ráda, neboť vnímá, že dívka může být díky tomu ve větším klidu. Spolužáci berou sluchadla jako něco, co dívce pomáhá. Avšak ve školním prostředí se dívka občas bojí sluchadla ukázat, a tak si je skrývá pod vlasy. Skrývá si je především na chodbách a před novými spolužáky, kteří o nich nebyli informováni. Mimo školu sluchadla většinou nenosí, kamarádům o nich říkat nechce. Neví, jak by reagovali, myslí si, že by je nepřijali.

Účelem této práce bylo poukázat na to, že po získání kompenzační pomůcky je třeba dítěti věnovat pozornost. Je důležité si všimnout toho, zda dítě sluchadla přijalo a jak se s nimi cítí. Každý jedinec tuto změnu přijímá odlišně, je třeba se tedy věnovat každému případu zvlášť. Dívka sluchadla přijala, je za ně ráda. Co by si ale přála je to, aby je lidé brali jako normální.

„Chtěla bych právě, aby to celkově ty lidi vnímali, jakože je to úplně normální. Jak se říká s těmi brýlemi, vždyť nekoukneš se na něj, neotáčíš se za tím člověkem, že jako má brýle.“

Díky rozhovorům jsme dali nejen rodičům a paní učitelce nové podněty k přemýšlení, především k zamyšlení se nad potřebou více se s dívkou bavit o tom, jak se nyní se sluchadly cítí, jak na ni reagují ostatní.

5.8 Limity šetření

Byla provedena případová studie se zaměřením se na jeden případ. Jsme si vědomi toho, že jedním z limitů této případové studie je právě zaměření se na jeden případ, neboť daný případ nemůžeme srovnávat s jinými. Získaná data nelze generalizovat, lze z nich ale vycházet pro případná další šetření.

Rozhovory byly prováděny v rámci 14 dnů. Ačkoli jsou tedy všechny odpovědi ze shodného období, získávání dat jistě ovlivnilo aktuální naladění všech přítomných.

Za limitující faktor ze strany výzkumníka lze považovat nerozsáhlé předchozí zkušenosti s vedením rozhovorů tohoto typu. Při rozhovoru nemusel působit vždy přirozeně, a tím mohly být ovlivněny odpovědi dotazovaných.

Závěr

V této bakalářské práci s názvem “Dítě se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky“ jsme se zabývali právě dítětem, které v nedávné době získalo sluchadla. Po teoretické části, ve které jsme si přiblížili obor surdopedie a další potřebné oblasti důležité pro následující část, jsme se zabývali částí praktickou.

Pro praktickou část bylo vybráno dítě, jež získalo sluchadla minulý rok. Zajímalo nás, co ovlivnila a ovlivňuje taková změna jako je získání sluchadel, jak se dítě cítí a jak tuto změnu (získání kompenzační pomůcky) vnímá jeho okolí. V této části jsme se věnovali rozhovorům, které nám poskytl samotný případ, jeho rodiče, sourozenec, prarodiče, třídní učitel a kamarád. Rozhovory jsme spolu porovnávali a zjišťovali, jak danou problematiku vnímají různí jedinci, kteří s případem tráví čas, i jak na získání sluchadel pohlíží samotný případ. Následně jsme v diskuzi porovnali získaná data z rozhovorů s jinými zdroji.

Z praktické části vyplývá, že získání sluchadel ovlivňuje dívčin každodenní život. Sluchadla jí přináší změnu hlavně v porozumění, kdy lépe rozumí a nemusí se tak často doptávat. Dále není tolik unavená, neboť se nemusí do soustředění se dávat tolik energie. Se sluchadly se někdy cítí nepříjemně, jelikož se bojí negativní reakce ostatních, avšak celkově hodnotí sluchadla a jejich přínos pozitivně.

Považujeme za velice důležité věnovat pozornost dítěti, které získalo kompenzační pomůcku. Je třeba se zaměřit nejen na to, zda je pomůcka funkční, ale právě i na to, jak se dítě cítí, co taková změna se sebou přináší.

Seznam použitých zdrojů

1. BAREŠOVÁ, Jana a Jaroslav HRUBÝ, 1999. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima. ISBN 8072161059.
2. BENDOVÁ, Petra, Kateřina JEŘÁBKOVÁ a Veronika RŮŽIČKOVÁ, 2006. *Kompenzační pomůcky pro osoby se specifickými potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Skripta. ISBN 80-244-1436-8.
3. BRANDTLOVÁ, Lucie, 2022. Všechno potřebuje svůj čas – i výzvy, které přináší nedoslýchavost: Zkušenosti rodičů. In: *Idětskýsluch.cz* [online]. © Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s., 2015-2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.idětskýsluch.cz/kompenzace/zkusenosti-rodicu/vsechno-potrebuje-svuj-cas-i-vyzvy-ktere-prinasi-nedoslychavost/>
4. BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona a kol. 2020. Metodika práce s třídním kolektivem v inkluzivní třídě se zaměřením na žáky se sluchovým postižením, metodická příručka. Brno: Masarykova univerzita. In: *ProQuest Ebook Central* [online]. ISBN: 978-80-210-6643-4. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com>
5. HORÁKOVÁ, Radka, 2012. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0084-0.
6. CHRASTINA, Jan, 2019. *Případová studie: metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5373-6.
7. JUNGWIRTHOVÁ, Iva, 2015. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0944-7.
8. KRAHULCOVÁ, Beáta, 2002. *Komunikace sluchově postižených*. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 8024603292.
9. LANGER, Jiří a kol, 2013a. *Technické pomůcky pro osoby se zdravotním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Studijní opory. ISBN 978-80-244-3681-4.
10. LANGER, Jiří, 2013b. *Základy surdopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3702-6.
11. LINHART, Jiří, 2002. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog. ISBN 8085843617.

12. LUDÍKOVÁ, Libuše a Eva SOURALOVÁ, 2006. *Speciální pedagogika 5*. Olomouc: Univerzita Palackého, Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1213-6.
13. MARIÁKOVÁ, Kristýna, 2021. Ona nosí sluchadla a to WOW není. In: *Učitel 21* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, ©2022–2021. Zveřejněno 5. 11. 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.ucitel21.cz/post/ona-nos%C3%AD-sluchadla-a-to-wow-neni%C3%AD>
14. MOTEJZÍKOVÁ, Jitka, 2012. Technické kompenzační pomůcky pro děti se sluchovým postižením. *Šance Dětem* [online]. Aktualizováno 23. 1. 2023 [cit. 2023-03-15]. ISSN 1805-8876. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/technicke-kompenzacni-pomucky-pro-deti-se-sluchovym-postizenim>
15. MUKNŠNÁBLOVÁ, Martina, 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada Publishing. Sestra. ISBN 978-80-247-5034-7.
16. NPI, Autorský tým APIV B, 2020. Komunikace s lidmi se sluchovým postižením. In: *Zapojmevsechny.cz* [online]. Národní pedagogický institut České republiky, ©NPI ČR 2023. Zveřejněno 26.02.2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/komunikace-s-lidmi-se-sluchovym-postizenim>
17. PULDA, Miloš a Mojmír LEJSKA, 1996. *Jak žít se sluchovou vadou*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. ISBN 8070132264.
18. PULDA, Miloš, 1992. *Surdopedie*. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého. ISBN 8070671904.
19. Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s., 2010. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s.r.o [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2010-10>
20. SEDLÁČEK, Martin, 2010. Případová studie. In: ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 96-112 ISBN 978-80-262-0273-8.
21. SCHMIDTOVÁ, Margita, 2010. Rodina a dieťa so sluchovým postihnutím. In: *e-Pedagogium* [online]. 2. mimořádné č., [cit. 2014-11-30]. ISSN: 1213-7499. Dostupné z: <https://e-pedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2010/89/48.pdf>

22. SKÁKALOVÁ, Tereza, 2011. *Uvedení do problematiky sluchového postižení*. Hradec Králové: Gaudeamus, Učební text pro studenty speciální pedagogiky. ISBN 978-80-7435-098-6.
23. SOURALOVÁ, Eva a Jiří LANGER, 2005. *Surdopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého, Studijní opora pro kombinované studium, Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1084-2.
24. SOURALOVÁ, Eva, 2005. *Surdopedie I*. Olomouc: Univerzita Palackého. Studijní opora pro kombinované studium Speciální pedagogika předškolního věku, Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1007-9.
25. ŠLAPÁK, Ivo a Pavla FLORIÁNOVÁ, 1999. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatrie*. Brno: Paido. ISBN 8085931672.
26. ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2010. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0273-8.
27. THEUNISSEN, Stephanie C. P. M. a kol., 2014. *Self-Esteem in Hearing-Impaired Children: The Influence of Communication, Education, and Audiological Characteristics*. PLoS ONE [online]. Roč. 9, č. 4, s. 1-8. [cit. 2015-03-15]. ISSN: 1932-6203. DOI: 10.1371/journal.pone.0094521. Dostupné z: [http://www.plosone.org/article/fetchObject.action?uri=info:doi/10.1371/journal.pone.0094521 &representation=PDF](http://www.plosone.org/article/fetchObject.action?uri=info:doi/10.1371/journal.pone.0094521&representation=PDF)
28. ULRICHOVÁ, Lucie, 2021. Co (ne)říkat člověku se sluchovým postižením. In: *Učitel 21* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, ©2022–2021. Zveřejněno 11. 11. 2021 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.ucitel21.cz/post/co-ne-%C5%99%C3%ADkat-%C4%8Dlov%C4%9Bku-se-sluchov%C3%BDm-posti%C5%BEen%C3%ADm>
29. VALENTA, Milan, 2015. *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0937-9.
30. ZACHAROVÁ, Eva a Zdeňka ŘÍMOVSKÁ, 2014. Nemocné nebo zdravotně postižené dítě v rodině. In: *Pediatric pro praxi* [online]. Roč. 15, č. 1, s. 55-56. ISSN: 1213-0494. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2014/01/17.pdf>

Anotace

Jméno a příjmení	Veronika Kovářová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. BcA. Pavel Kučera, Ph.D
Rok obhajoby	2023

Název práce:	Dítě se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky
Název práce v angličtině:	Hearing impaired children after receiving hearing aid
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zaměřuje na dítě se sluchovým postižením po získání kompenzační pomůcky. V teoretické části je přiblížen obor surdopedie, charakteristika jednotlivých poruch sluchu, komunikace u osob se sluchovým postižením a kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením.</p> <p>Praktická část se věnuje případové studii dítěte, jež v nedávné době získalo sluchadla. Zabývá se tím, jaký vliv má na dítě získání sluchadel, jak se dítě cítí a jak tuto změnu (získání sluchadel) vnímá jeho okolí.</p>
Klíčová slova:	sluchové postižení, nedoslýchavost, kompenzační pomůcky, sluchadla, dítě, komunikace
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis focuses on the situation of a hearing-impaired child who received a hearing aid. The theoretical part of the thesis explores the topic of deaf education and provides characteristics of different types of hearing loss, the communication of people suffering from hearing impairment and various available hearing aids.

	The second part of the thesis consists of a case study. It aims to describe the situation of a child who recently started using hearing aids, how using hearing aids impacted the child, what the child experiences and how others react to the change.
Klíčová slova v angličtině:	hearing impairment, hearing loss, compensatory aids, hearing aid, child, communication
Přílohy k práci:	žádné
Rozsah práce:	41 stran
Jazyk práce:	Český